

Бруханський Руслан, Спільник Ірина. Бізнес-аналітика vs. бізнес-аналіз: сучасний дискурс, модель професійної компетенції ініціатора позитивних змін. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1-2. С. 7-21.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2022.01-02.007>

УДК 004: 005: 657: 378

JEL Classification M40, C81, A23

Бруханський Руслан

д.е.н., професор, завідувач кафедри бізнес-аналітики
та інноваційного інжинірингу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: r.brukhanskyi@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9360-1109

Спільник Ірина

к.е.н., доцент кафедри бізнес-аналітики
та інноваційного інжинірингу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: ispilnyk@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-8825-3584

**БІЗНЕС-АНАЛІТИКА vs. БІЗНЕС-АНАЛІЗ: СУЧАСНИЙ ДИСКУРС, МОДЕЛЬ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНІЦІАТОРА ПОЗИТИВНИХ ЗМІН**

Анотація

Вступ. Необхідність задля забезпечення успішного ведення бізнесу за допомогою аналізу вирішувати широке коло завдань зумовила запит на аналітиків, яких називають агентами, або ініціаторами змін. З огляду на те, що на сьогоднішній день на конкурентному ринку праці позиція бізнес-аналітика є однією з найбільш престижних і добре оплачуваних, до бізнес-аналітики, як до виду діяльності, до цієї галузі знань, що динамічно розвивається, а також до відповідного освітнього продукту виникає закономірний інтерес. Відповідно набувають актуальності розгляд сутності концепту «бізнес-аналітика» у різних його трактуваннях і аспектах, визначення ключових параметрів моделі професійної компетенції бізнес-аналітика, а також вирішення завдань щодо їх формування та інтегрування за відповідною освітньо-професійною програмою підготовки закладом вищої освіти.

Методи. Авторами застосовано діалектичний метод пізнання та загальнонаукові прийоми і принципи комплексних досліджень, які передбачають емпіричні, теоретико-когнітивні та загальні логічні методи.

Зазначений методичний інструментарій використано: спостереження, порівняння, опис, узагальнення для розгляду сутності та розкриття особливостей окремих напрямків бізнес-аналітики; системний підхід і моделювання для ідентифікації і систематизації ключових параметрів професійної компетенції бізнес-аналітика; аналіз, синтез і логічний підхід до вирішення завдань щодо їх формування та інтегрування в процесі освітньої діяльності.

Результати. Сформульовано висновок про те, що ускладнення зовнішнього середовища та внутрішніх бізнес-процесів підприємства зумовлюють необхідність застосування бізнес-аналітики, як системи комплексного і повсякчасного моніторингу, оцінки та діагностування функціонування бізнесу, а також здійснення змін шляхом бізнес-аналізу задля вирішення проблем або використання існуючих можливостей забезпечення життєздатності та розвитку бізнесу. Це передбачає новий концептуальний підхід як у обробці інформації, так і в цілях та особливостях проведення такого аналізу. Зазначене підвищить дієвість аналізу та дозволить організації перетворити аналітичну роботу на невід'ємну складову успішного ведення бізнесу. Визначено ключові параметри моделі професійної компетенції бізнес-аналітика. Сформульовано завдання освітньої програми з підготовки бізнес-аналітика щодо формування та інтегрування належних освітніх компетентностей та одержання прикладних результатів навчання.

Перспективи. За зазначених обставин наявні належні передумови для подальшого розвитку бізнес-аналітики як нового перспективної концепту аналітичної роботи в організації, напрямку у науці та освітній діяльності з підготовки фахівців у цій царині. А тому вкрай важливими є подальші напрацювання – нові наукові підходи, розробки з певних напрямків і видів бізнес-аналітики, удосконалення методичного інструментарію аналізу, пропозиції щодо удосконалення змісту, методики та організації процесу підготовки фахівців тощо.

Ключові слова: бізнес-аналітика, бізнес-аналіз, бізнес-аналітик, аналітика, аналіз, аналітична діяльність, консультування, професійні компетентності, облік, університетська підготовка аналітика-консультанта.

Вступ.

Повсякчасне зростання кількості та складності економічних зав'язків, суттєве розширення меж господарювання та інтересів бізнесу, посилення динамічності, нестабільності та непередбачуваності ситуації зумовлює значне ускладнення управління діяльністю, що, у свою чергу спонукає керівників бізнесу вдаватися до послуг експертів з вирішення широкого кола питань – аналітиків, яких сьогодні називають агентами або ініціаторами змін. Як нова аналітична концепція організації, бізнес-аналіз передбачає виявлення потреб зацікавлених сторін, виявлення причин виникнення проблем, обґрунтування можливих їх варіантів вирішення, що відповідають інтересам зацікавлених сторін, а також формування пропозицій щодо подальшого успішного розвитку бізнесу. Завдяки бізнес-аналітиці забезпечується «оптимізація процесу управління бізнесом, розвиток бізнес-діяльності, пошук нових можливостей і варіантів виходу компанії на більш високий рівень» [4].

Нині позиція фахівця пов'язаного з аналітичною діяльністю, як у вітчизняній, так і у міжнародній організації, є однією із найбільш престижних і добре оплачуваних на конкурентному ринку праці. З огляду на це, до бізнес-аналітики, як до виду діяльності й до галузі знань, що динамічно розвивається, а також до відповідного освітнього продукту виникає закономірний інтерес.

Однак, на сьогоднішній день семантичне поле поняття «бізнес-аналітика» характеризується багатозначністю сенсу, або дизамбінгом, який полягає тому, що різні поняття мають однакові або подібні назви, або ж, навпаки: одним поняттям окреслюють сфери функціонування, що характеризуються суттєвими відмінностями. Певною мірою це можна пояснити впливом стрімкого розвитку ІТ сфери і спадкоємністю її професійного лексикону, сформованого у переважно англомовному середовищі. Межі між окремими напрямками цієї діяльності на цей момент ще не є чітко визначеними, нерідко практикується застосування взаємозамінних або близьких термінів, а подекуди, – і підміна одних понять іншими.

Цим пояснюється той факт, що не зважаючи на певні теоретичні та практичні напрацювання, відповідна диференціація цієї галузі науки ще не відбулася і ця сфера знань ще не отримала однозначного статусу і закріплення вітчизняній класифікації галузей і спеціальностей вищої освіти, а тому на неї заявляють свої претензії як ІТ фахівці, так і економісти, менеджери, маркетологи тощо. До того ж, проблема розмежування знань між окремими науками не є новою, а підхід, який

передбачає отримання знань не у межах однієї науки, а на стику двох або навіть трьох галузей отримує чималу підтримку.

З огляду на вищезазначене, вважаємо розгляд сутності та взаємозв'язку концептів «бізнес-аналіз», «бізнес-аналітика», «бізнес-аналітик», «аналіз даних» і «аналітика даних» у їх сучасному контекстному значенні і застосуванні, а також визначення ключових параметрів моделі професійної компетенції бізнес-аналітика та завдань щодо їх формування за відповідною освітньою програмою надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання ролі, сутності й змісту «бізнес аналітики» та «бізнес аналізу», меж професії, функціональних обов'язків бізнес-аналітика розглядаються у працях зарубіжних (Д. Пол, Д. Йейтс, Д. Кадл [28], Б. Каркенорд [23], О. Остервальдер, І. Пінье [10], Ю. Чернишева [15]) та вітчизняних (А.М. Гафіяк [6], Д.А. Гобов [6], Б.В. Дмитришин, М.В. Боровий [8], А. Кухар [9], А. В. Сидорова, Д. В. Біленко, Н. В. Буркіна [11], А. С. Чкан, Ю. А. Гостева [16], О. Шалахін [17; 18], З. М. Яремко [19]) учених і практиків. Проблемам професійної компетенції аналітика-консультанта та актуальним аспектам аналітичної підготовки у закладах вищої освіти присвячено ряд публікацій, у тому числі авторів цього дослідження [5; 12; 13; 14]. Однак, зважаючи на те, що на сьогодні значне коло порушених питань є предметом для наступних наукових дискусій і залишаються невирішеними, вкрай актуальними є нові дослідження у цій царині, які й надалі потребують розроблення.

Мета.

Метою статті є з'ясування сутності та походження бізнес-аналітики, її особливостей і різновидів у сучасних умовах, а також актуалізація перспектив професії бізнес-аналітика та його фахової підготовки. Оскільки обсяги статті не дозволяють детально зупинитися на всіх аспектах порушеної проблеми, зупинимося на розгляді таких актуальних питань, як:

- критичний аналіз сучасного дискурсу щодо сутнісних характеристик концептів «бізнес-аналітика», «бізнес-аналіз» тощо;
- характеристика функцій бізнес-аналітика і визначення меж його професійної компетенції;
- визначення основних завдань фахової підготовки аналітика-консультанта у системі вищої освіти.

Методологія дослідження.

У ході наукового дослідження авторами застосовано діалектичний метод пізнання та загальнонаукові прийоми і принципи комплексних досліджень, які передбачають емпіричні, теоретико-когнітивні та загальні логічні методи. Зазначений методичний інструментарій використано: спостереження, порівняння, опис, узагальнення для розгляду сутності та розкриття особливостей окремих напрямків бізнес-аналітики; системний підхід і моделювання для ідентифікації і систематизації ключових параметрів професійної компетенції бізнес-аналітика; аналіз, синтез і логічний підхід до вирішення завдань щодо їх формування та інтегрування в процесі освітньої діяльності.

Результати.

Логіка послідовності висвітлення запропонованих для розгляду результатів науково дослідження першочергово потребує з'ясування сутності і взаємозв'язку основних понять, про які у подальшому йдеться, а саме: бізнес-аналітика, бізнес-аналіз, бізнес-аналітик.

Розпочнемо, як кажуть, *ab ovo*, тобто з далеку. Пригадаємо зміст слів, які формують зазначені словосполучення. Загальновідомо, що слово «аналіз» грецького походження і в буквальному перекладі на українську мову означає «розклад, поділ, розчленування, розбір» і є: «1.

Метод дослідження, який вивчає предмет, уявно чи реально розчленовуючи його на складові елементи, як-от частини об'єкта, його ознаки, властивості, відношення, відтак розглядає кожен з виділених елементів окремо в межах єдиного цілого;.... 3. В широкому розумінні - наукове дослідження взагалі» [1].

Слово «аналітика» теж грецького походження. За визначенням, наведеним у Вікіпедії, це – «основа інтелектуальної, логіко-мисленнєвої діяльності, спрямованої на рішення практичних завдань. У її основі лежить не стільки принцип констатації фактів, скільки принцип «випередження подій», що дозволяє організації або індивідові прогнозувати майбутній стан об'єкту аналізу» [2].

Судячи з цього визначення, аналітика, що спирається на аналіз, є дещо відмінним поняттям від фемінітивної форми цього слова. Однак, досі залишається не з'ясованим, у чому полягає різниця між «аналітикою» та «аналізом». У словнику Merriam Webster аналітику визначено як «метод логічного аналізу» [20]. Зміст цих термінів настільки близький, що подекуди їх вживання як синонімів є цілком допустим.

Можна припустити, що комбінування цих термінів у словосполучення зі словом «бізнес», яке хоч є іншомовним і перекладається як «справа, робота, заняття», вказує на об'єкт, щодо якого застосовується аналіз, як метод дослідження, і аналітика, як аналітична основа мисленнєвої діяльності; і сам аналіз та його подальше застосування для прогнозування розвитку подій; і, зрештою, - його результати, як продукт цієї інтелектуальної діяльності.

Стосовно бізнесу аналіз і аналітика застосовувалися з кінця XIX століття, відколи Ф. В. Тейлор винайшов менеджмент, а згодом Г. Форд запровадив систему примусу до продуктивної праці з використанням конвеєра. Зацікавленість аналітикою зросла наприкінці 1960-х років з початком використання комп'ютерів у системах підтримки прийняття рішень. Відтоді аналітика визначальним чином формувалася та змінювалася разом із розвитком систем планування ресурсів підприємства (ERP), сховищ даних та значної кількості інших програмних засобів і процесів.

Як це часто трапляється з професійним лексиконом, особливо це властиво для запозиченої іншомовної термінології, розуміння термінологічного словосполучення може суттєво відрізнятись від значення його прямого сенсу, що подекуди призводить до його не зовсім доречного застосування. Іноді, можливо, це спричинено труднощами при перекладі. У зарубіжній практиці для означення терміну «бізнес-аналітика» використовуються такі словосполучення як Business Intelligence (BI) та Business Analytics (BA), однак в україномовній версії маємо лише варіант «бізнес-аналітика». Можливо це зумовлено тим, що слову Intelligence (розвідка, інтелект, відомості, знання, розвіддані, інтелігентність, розум) не знайдено належного відповідника.

За визначенням провідної світової дослідницької і консалтингової компанії у сфері інформаційних технологій Gartner, Inc., бізнес-аналітика (Business Intelligence) – «це узагальнююче поняття, що включає застосунки, інфраструктуру й інструменти, а також кращі практики, які забезпечують доступ до інформації та її аналіз з метою оптимізації рішень і управління ефективністю» [24]. Там же: «Бізнес-аналітика (Business Analytics) складається з рішень, які використовуються для побудови моделей аналізу та моделювання для створення сценаріїв, розуміння реалій і прогнозування майбутніх станів. Бізнес-аналітика включає аналіз даних, прогнозну аналітику, прикладну аналітику та статистику і поставляється як програма, яка підходить для бізнес-користувачів» [24].

Згідно з Microsoft PowerBI: бізнес-аналітика (Business Intelligence) – «це процес аналізу історичних і поточних даних, націлений на отримання практично цінних аналітичних відомостей для прийняття стратегічних бізнес-рішень. Засоби бізнес-аналітики вирішують це завдання, обробляючи значні обсяги даних із кількох джерел і представляють результати в зручних для розуміння та поширення форматах» [27]. Перетворення необроблених даних у наглядну аналітику складається з чотирьох ключових кроків (збір даних, аналіз, візуалізація, прийняття рішення).

Однак, між цими поняттями, все ж, існують певні відмінності. «Основна відмінність між бізнес-аналітикою (BI) та бізнес-аналітикою (BA) полягає в питаннях, на які вони відповідають. BI

зосереджується на описовій аналітиці, яка надає підсумок історичних і поточних даних, щоб показати, що сталося або що відбувається зараз. ВІ відповідає на питання «що» і «як», щоб ви могли повторити те, що працює добре, і змінити те, що – ні. Бізнес-аналітика ВА зосереджена на передбачуваній аналітиці. ВА, однак, надає пріоритет прогностичній аналітиці, яка використовує аналіз даних, моделювання та машинне навчання для визначення ймовірності майбутніх результатів. ВА відповідає на питання «чому», щоб зробити більш обґрунтовані прогнози щодо того, що станеться. З ВА ви можете передбачити розвиток подій і внести зміни, необхідні для успіху» [22].

Аналіз даних зосереджується на процесі вивчення минулої інформації задля розуміння бізнесу: трактування, підготовка, моделювання та оцінка даних, а також їх розміщення. Це підмножина аналітики даних, яка вимагає накопичення кількох процесів аналізу даних, щоб зосередитися на тому, чому сталася подія і що може статися в майбутньому на основі попередніх результатів.

Таким чином, поняття «Бізнес аналітика» можна розглядати у широкому і вузькому контексті. У широкому розумінні Бізнес-аналітика є загальним, так званим «парасольковим» поняттям, яке включає у себе як накопичену (описову) аналітику, так і предикативну (прогностичну) її частину.

Дещо відмінний сенс має дуже співзвучний термін, який теж застосовується, як в ІТ сфері, так і поза нею, це – «бізнес-аналіз». Бізнес-аналіз (Business Analysis) – «це професійна діяльність, яка ідентифікує потреби бізнесу та визначає рішення бізнес-проблем. Рішення часто включають компонент розробки ІТ-систем, але можуть також включати в себе покращення бізнес-процесів, організаційні зміни або стратегічне планування та розробку політики» [21].

У змісті наведених вище визначень понять «бізнес-аналітика», і «бізнес-аналіз» існують певні спільні ознаки (вони є аналітичною діяльністю, суб'єктами якої є аналітики, що використовують наявну інформацію з метою прийняття рішень), так і суттєві відмінності, однак, ці відмінності не є взаємовиключними. Тобто, якщо бізнес-аналітику можна вважати постійно діючою (або перманентною) аналітичною системою підтримки прийняття рішень щодо підвищення ефективності бізнесу, то бізнес-аналіз є радше періодичною діяльністю з виявлення потреб у системі бізнесу і вирішення її проблем. Вважаємо, що аналітична концепція бізнес-аналізу може бути «вмонтована» у концепцію бізнес-аналітики у її широкому розумінні.

Бізнес-аналіз (Business Analysis) є відносно новою аналітичною концепцією, формування якої відбувалося на заході під впливом зміни потреб організації в аналітичній інформації та її корисності [15, с. 78].

Міжнародний інститут бізнес-аналізу (ІІБА – International Institute of Business Analysis), який є нині провідною асоціацією бізнес-аналітиків, був організований в 2003 році в Торонто та зареєстрований 2006 року. На даний момент інститут об'єднує близько 30 000 членів різних країн і має більш ніж 110 відділень у всьому світі, у тому числі і в Україні.. Основними завданнями ІІБА є сертифікація практикуючих бізнес-аналітиків, системних аналітиків, фахівців з управління вимогами, менеджерів проєктів та сприяння їм у підвищенні свого професійного рівня.

Цим інститутом за участі провідних бізнес-аналітиків з усього світу було розроблено міжнародний стандарт – «Звід знань з бізнес-аналізу» (Business Analysis Body of Knowledge – BABOK) [25]. У ньому описані галузі знань бізнес-аналізу, пов'язані з ними види діяльності та завдання, техніки бізнес-аналізу, а також навички, необхідні бізнес-аналітикам для їх ефективного виконання. Основною метою Зводу знань є визначення меж професії бізнес-аналізу.

Відповідно до визначення BABOK «бізнес-аналіз – це діяльність, яка уможливіє проведення змін в організації, що приносять користь зацікавленим сторонам у певному контексті, шляхом виявлення потреб та обґрунтування рішень, що описують можливі шляхи реалізації цих змін» [25].

Концепція бізнес-аналізу може бути розкрита через розуміння сутності його понятійного апарату, насамперед базових та ключових понять та існуючих між ними взаємозв'язків. У BABOK описано ключову концептуальну модель бізнес-аналізу, яка включає шість базових понять (концептів), наявних у визначенні бізнес-аналізу. Охарактеризуємо їх у таблиці 1.

Таблиця 1. Базові поняття концептуальної моделі бізнес-аналізу та їх характеристика*.

Концепт	Характеристика
Зміна (Change)	навмисна, контрольована (керована) трансформація («controlled transformations of an organization») (покращення) у відповідь на виявлену (незадоволену) потребу з метою підвищення продуктивності організації.
Потреба (Need)	прагнення зацікавленої сторони до отримання будь-яких благ, які мають для неї певною цінністю. Потреба, по суті, це проблема або можливість, якою необхідно зайнятися.
Рішення (Solution)	певний спосіб задоволення однієї або кількох потреб у деякому контексті. Рішення задовольняє потребу шляхом ліквідації проблеми, яка стоїть перед зацікавленими сторонами.
Зацікавлена сторона (Stakeholder)	людина чи група, що мають відношення до змін, до потреб або до вирішення. Тобто вони зацікавлені у проведенні змін, можуть бути порушені змінами, мають відношення до потреб або їх вирішення. З ними бізнес-аналітик буде взаємодіяти безпосередньо або опосередковано.
Цінність (Value) (вартість, значимість)	корисність чогось для зацікавлених сторін у певному контексті. Цінність розглядається як складова частина потреби, свою чергу, потреба повинна забезпечити потенційну цінність. Цінності можуть бути матеріальними чи нематеріальними. Їх, наприклад, можна виміряти: збільшенням продажів, зниженням ризиків, підвищенням можливостей, покращенням продуктивності тощо.
Контекст (Context)	обставини, що впливають або на які впливають. Обставини забезпечують розуміння зміни. Можна сказати, що контекст – це все, що стосується змін, які відбуваються у довіллі. Тобто це поєднання внутрішніх та/або зовнішніх факторів та умов, які можуть вплинути будь-які аспекти діяльності організації. Контекст може також включати культуру, інфраструктуру, відносини та інші галузі, що мають відношення до бізнес-змін.

*Складено авторами за даними [25].

Окрім базових понять, понятійний апарат бізнес-аналізу включає також ключові поняття (Табл. 2). Ключові поняття тісно взаємопов'язані з базовими, розширюють та поглиблюють їх, є представленнями будь-якого базового поняття. Характерною особливістю концепції бізнес-аналізу є те, що відносини (взаємозв'язки) між перерахованими базовими та ключовими поняттями є не менш важливими, ніж самі поняття. Концептуальна модель бізнес-аналізу є системою, в якій жодне поняття не розглядається ізольовано.

Таблиця 2. Ключові поняття бізнес-аналізу та їх характеристика*

Ключове поняття	Характеристика
Вимога (Requirement)	прийнятне для практичної реалізації уявлення потреби зацікавлених сторін. Ключовим в описі вимоги є визначення того, яка цінність може бути отримана, якщо вимогу буде реалізовано.
Дизайн (Design)	формальний опис істотних у контексті вирішуваного завдання аспектів конкретного рішення чи його складових частин. Можна сказати, що рішення відповідає на запитання "що потрібно зробити?", щоб задовольнити потребу, а дизайн відповідає питанням «як саме це зробити?».
План (Plan)	це програма виконання чогось або досягнення певної цілі. План містить сукупність подій, залежність між ними, очікувану послідовність виконання, результати, необхідні ресурси та зацікавлені сторони.
Ризик (Risk)	наслідок впливу невизначеності для досягнення поставленої мети. При проведенні бізнес-аналізу ризиком будуть проблеми, що володіють деякою ймовірністю виникнення в майбутньому, наприклад, при реалізації обраного рішення.

* Складено авторами за даними [25].

У процесі діяльності організації у зацікавленої сторони (або кількох зацікавлених сторін) виникає деяка потреба, яку необхідно задовольнити, тобто з'являється проблема. Як правило, потреба виникає за зміни зовнішніх або внутрішніх умов, тобто зміни контексту. Зміни контексту призводять до того, що потреба зацікавленої особи перестала задовольнятися, тому стала усвідомлюваною, тобто виникла проблема. Для виявлення причин появи проблеми формується план роботи та вибираються техніки бізнес-аналізу, найбільш придатні для вирішення даної проблеми (тобто в кожному конкретному випадку методика аналізу, як правило, унікальна).

Під час роботи з проблемою бізнес-аналітик виявляє всі зацікавлені сторони та їх вимоги, визначає способи взаємодії з зацікавленими сторонами, здійснює збирання інформації про проблему, виявляє її причини. Без виявлення справжніх причин неможливо сформулювати ефективне

та коректне рішення. У процесі роботи на підставі аналізу контексту формується кілька варіантів рішень, проводиться їх аналіз, обґрунтування та здійснюється вибір кращого з них на підставі критерію максимального задоволення виявлених потреб з урахуванням сформованих цільових показників. Необхідно розробляти декілька варіантів рішень, оскільки в кожній проблемі задіяно кілька зацікавлених сторін, кожна з них має свої потреби та, відповідно, вимоги, які потрібно задовольнити. Тому важко одразу сформулювати одне рішення, яке максимально задовольнятиме кожну зацікавлену сторону. Рішення подаються на погодження заінтересованим сторонам у певному вирішенні (дизайні), з яких потім вибирається найбільш доцільне. Подання рішень у певному дизайні дозволяє отримати більше наочне уявлення про запропоноване рішення. Також необхідно оцінити можливості організації для проведення цих змін.

У процесі пошуку рішення та на етапі його втілення бізнес-аналітик оцінює різні ризики: ризик невиявлення всіх зацікавлених сторін, неповного збору вимог, можливих наслідків проведення змін та ін. Кожен з них може істотно вплинути на результати аналізу та здійснення самого проекту щодо вирішення проблеми. Наприклад, при невиявленні всіх явних та прихованих зацікавлених сторін та їх потреб сформоване рішення може не мати цінності, оскільки не зможе вирішити вихідну проблему чи навіть може створити іншу. В цьому випадку бізнес-аналітика доведеться повертатися на початок роботи.

Кожне розроблене рішення обов'язково має мати цінність (користь) для зацікавленої особи, оскільки має задовольнити його потребу та виключити проблему. Якщо рішення не задовольняє потребу, то бізнес-аналіз не був ефективним і його необхідно повторити, щоб знайти рішення, що дозволить вирішити проблему. Після вибору рішення, яке максимально задовольняє всі зацікавлені сторони, бізнес-аналітик ініціює проведення змін в організації, щоб втілити обране рішення. Після втілення рішення стає частиною існуючого контексту у межах організації.

Бізнес-аналітики відстежують параметри ініційованих змін та проводять оцінку успішності їх проведення, також здійснюють моніторинг зацікавлених сторін. Ця оцінка проводиться на основі сформованих бізнес-аналітиком критеріїв та показників самооцінки роботи. У разі незадовільної оцінки необхідно повторно провести аналітичну роботу та сформулювати рішення, що задовольняє потреби зацікавлених сторін відповідно до можливостей організації. Обов'язкова самооцінка бізнес-аналітиком результатів роботи забезпечує високу ефективність та практичну цінність бізнес-аналізу. Аналогічна послідовність дій здійснюється і у випадку, якщо необхідно не тільки вирішити проблему, а використати певну потенційну можливість. У цьому разі діяльність бізнес-аналітика має стратегічну спрямованість, оскільки, як правило, зачіпає напрями розвитку організації.

Як уже зазначалося вище, фахівців, які займаються аналітично діяльністю, незалежно від того, які посади вони обіймають, називають аналітиками. За визначенням аналітик – це особа, яка аналізує, або вміє аналізувати [20]. Тобто це фахівець, який займається аналізом даних, дослідженнями та узагальненнями в певній сфері діяльності, або ж він володіє специфічними методами аналізу, які притаманні даній галузі. Оскільки суть роботи такого фахівця повністю залежить від специфіки галузі, то аналітик не є конкретним фахом.

У бізнес-аналітиці для ІТ розрізняють аналітиків за їх спеціалізацією: BI-аналітик, BA-аналітик, системний аналітик, дата-аналітик, продуктової аналітик тощо.

Бізнес-аналітик (Business Analyst) це – фахівець, що використовує методи бізнес-аналізу для потреб організацій з метою визначення проблем бізнесу і пропозиції їхнього розв'язання [20]. З іншого боку він є «посередником між зацікавленими особами для збору, аналізу, комунікації та перевірки вимог щодо зміни бізнес-процесів, регламентів і інформаційних систем. Бізнес-аналітик розуміє проблеми та можливості бізнесу в контексті вимог і рекомендує рішення, що дозволяють організації досягти своїх цілей» [25].

Роль бізнес-аналітика у значній мірі залежить від специфіки роботи організації та її потреб, а також ступеня усвідомлення необхідності створення посади бізнес-аналітика. Автори книги «Бізнес-аналіз» Д. Пол, Д. Йетс, Д. Кедл з приводу питання про роль та обов'язки бізнес-аналітика зазначають: «Хоча існують різні залежно від організації визначення ролей, однак видається, що

існує спільна область, де працює більшість бізнес-аналітиків. Їх обов'язки можна окреслити як:

- дослідження бізнес-системи, отримання цілісного погляду на ситуацію. Це може включати вивчення елементів організаційної структури та питань розвитку персоналу, а також поточних процесів та ІТ-систем;

- оцінювання заходів щодо покращення функціонування бізнес-системи. Знову ж таки, це може вимагати перевірки організаційної структури та потреб у розвитку персоналу, щоб переконатися, що вони відповідають будь-якому запропонованому перепроєктуванню процесу та розвитку ІТ-системи;

- документування бізнес-вимог для підтримки ІТ-системи з використанням відповідних стандартів документування.

Відповідно до цього, ми вважаємо, що основна роль бізнес-аналітика має бути визначена як: роль внутрішнього консультанта, який відповідає за розслідування бізнес-ситуацій, визначення та оцінку варіантів покращення бізнес-систем, визначення вимог та забезпечення ефективного використання інформаційних систем у задоволення потреб бізнесу» [28, с. 10].

Однак, таку можливість, або навіть скоріше розкіш, як мати у своєму штаті фахівця бізнес-аналітика, можуть дозволити собі виключно великі організації. А тому значно ширшою є практика залучення для вирішення бізнес-проблем організації зовнішнього аналітика-консультанта, який здійснює надання відповідних послуг. На сьогодні в Україні замість поняття «бізнес-аналітик» часто використовують «бізнес-консультант». Більш того, у чинному класифікаторі професій ДК 003:2010, відсутні посади бізнес-аналітика і бізнес-консультанта. Найбільш близькими за назвою є професії і посади групи 2149.2 «аналітик систем (крім комп'ютерів)» та 2419.2 – «консультант» і «консультант з ефективності підприємництва».

Принагідно нагадаємо, що організація аналітичної роботи на підприємстві може бути внутрішньою централізованою (при наявності підрозділу або особи, на яких покладено функцію аналізу), внутрішньою децентралізованою (усі аналітичні функції розподілені між працівниками різних підрозділів, які займаються аналізом в межах реалізації своїх функціональних завдань), зовнішньою (аналітичні функції реалізуються зовнішніми аналітиками спеціалізованих консультаційних організацій, які надають відповідні послуги на засадах аутсорсингу) та комбінованою (частину функцій підприємство виконує самостійно, а інші – отримує як послугу, що оплачується) [12, с. 32].

У цьому випадку «Результати аналізу, як особливо цінна інформація, набувають рис товару, а аналітична діяльність – особливого роду послуги, яку замовляють і оплачують»... «Як показує практика, найбільш результативним виконання цільового аналізу є саме в рамках консультативних організацій» [12, с. 29].

Це дозволяє, по-перше поєднувати проведення аналізу з наданням консультативної послуги; по – друге, забезпечує більшу відповідальність виконавця за результати аналізу, оскільки він сам їх використовує; по-третє, з'являється можливість дотримання чіткої спрямованості аналізу, що відповідає профілю консультативної організації (з фінансових питань, з питань управлінського і бізнес-консультування, розроблення та супровід ІТ-систем).

Аналітична робота на підприємстві носить певним чином зумовлений характер, пов'язаний з обґрунтуванням поточних і оперативних рішень. Окремі види робіт, такі як глобальний стратегічний аналіз, аналіз ефективності бізнес-процесів, або бізнес-аналіз, які здійснюються епізодично, потребують спеціального підходу та інструментарію, використання значних обсягів даних, матеріалів про розвиток аналогічних об'єктів, численних наукових та технічних розробок, більш кваліфіковано і з меншими витратами може провести спеціалізована аналітична організація. Крім того, такі викладки будуть відзначатися більшою об'єктивністю, дозволять подолати відомчі та містечкові інтереси. А відтак, – використання консультаційних послуг допомагає підприємству більш ґрунтовно і всебічно оцінити альтернативні варіанти свого розвитку і обрати з них найефективніший [12, с. 29].

У переважному випадку бізнес-аналіз є проміжною ланкою між бізнесом і розробником системи (як у ІТ сфері, так і поза нею).

Завдання бізнес-аналітика – проаналізувати предметну область і, використовуючи опис сукупності вимог, скласти повноцінне і несуперечливе технічне завдання для розробників, за яким останні повинні розробити систему. Для цього він зустрічається із замовником і стейкхолдерами, описує бізнес-процеси, моделює та візуалізує їх, намагається визначити наявні «вузькі місця» і невідповідності, які потребують оптимізації. Він також пропонує певні способи або шляхи оптимізації і узгоджує їх із замовником. У випадку, коли замовник приймає ці пропозиції, здійснюється подальше опрацювання вимог та їх передавання розробникам. Таким чином здійснюється «переміщення» інформації від замовника до розробника. Після того, як розробник розробив систему за тими вимогами, які визначені у замовленні, система підлягає тестуванню. Бізнес-аналітик бере участь у супроводі системи, консультує і навчає користувачів. У переважній більшості випадків бізнес-аналіз стосується ІТ сфери, однак, але сферу бізнес-аналізу поширюється на логістику, маркетинг, збут, будь-який функціональний підрозділ або бізнес-процес, який потребує оптимізації. Цим діяльність бізнес-аналітика відрізняється від BI-аналітика, системного аналітика, аналітика баз даних.

І хоча консультування – за визначенням не професія, однак це поняття часто ототожнюється саме з професійною діяльністю. Окрім того, що кожен консультант повинен бути фахівцем у певній галузі (управлінні, організаційному розвитку, фінансах, ІТ, навчанні або будь-якій іншій галузі), він повинен добре знатися на інформаційних і комунікаційних технологіях і володіти комп'ютерною технікою, письменною майстерністю, маркетинговим інструментарієм, бути юридично грамотним тощо. Всі ці обставини свідчать на користь розгляду консультування як особливого ремесла, професії, якій властиві певні особливості, а саме:

- інтелектуальний рівень та достатня загальноосвітня і фахова підготовка;
- підприємливість та організаторські здібності;
- усвідомлення наявності ризику та невизначеності.

Таким чином «консультаційна діяльність є поєднанням фахової та підприємницької діяльності» [13, с. 30].

Водночас, для аналітика-консультанта важливими є і певні особистісні якості:

- аналітичні здібності та навички;
- гнучкість і адаптивність;
- ініціативність і креативність;
- уміння знаходити баланс між процесами та інтересами людей;
- відповідальність і організованість;
- мобільність;
- високі комунікативні здібності;
- схильність до постійного навчання і самовдосконалення;
- потреба у підтвердженні значимості й цінності своїх послуг.

У цьому контексті, безперечно, провідною якісною характеристикою консультанта є його аналітичні здібності – склад розуму (здатність системно і критично мислити), а також рівень теоретичної підготовки і практичних аналітичних навичок.

Важливою професійною особливістю аналітика-консультанта є так зване «гнучке бачення», під яким розуміють здатність швидко реагувати на повсякчасні зміни, неупинно переглядати, адаптувати, коригувати пріоритетні цілі та завдання, використовувати різні методи (техніки) аналізу залежно від конкретної ситуації (контексту).

З огляду на вищевикладене, особливої гостроти набувають проблеми вдосконалення аналітичної підготовки у системі вищої освіти. Зокрема, ми вважаємо безумовною перевагою вітчизняної науки та освіти наявність дисциплін аналітичного циклу в навчальних планах підготовки фахівців.

У зв'язку з цим здається доцільним:

- ретельно підходити до формування навчальних планів підготовки бакалаврів та магістрів за економічними спеціальностями на предмет достатності аналітичного навантаження як у фундаментальному плані, так і функціонально-предметно-орієнтованому розрізі, що сприятиме розширенню їх компетенції як майбутніх фахівців у певній конкретно-економічній сфері;

- максимальну увагу приділяти дисциплінам аналітичного циклу при формуванні навчальних планів слухачів магістерських програм, особливо за тими напрямками підготовки, які орієнтовані на подальшу аналітичну діяльність у сфері консалтингу.

«Така логіка формування профіля фахівців певною мірою відповідає і внутрішній спеціалізації кадрового потенціалу консалтингової фірми: фахівець у певній прикладній галузі (домени) з хорошою аналітичною підготовкою або/і професійний аналітик з креативним мисленням і досвідом. Відомо, що у консалтинговій діяльності теж виділяють дві категорії консультантів – це:

- експертні консультанти, які володіють знаннями, практичним досвідом та слідкують за нововведеннями у певній вузькій функціональній або предметній галузі (спеціалісти);

- проблемні консультанти, які є широкими фахівцями, які добре володіють методами дослідження, орієнтуються у ряді суміжних галузей управління і основну увагу приділяють їх взаємодії, координації та інтеграції (універсали або дженералісти).

Спеціалісти, як правило, пропонують конкретні перетворення, тоді як універсали пропонують методи перетворень, вони ж, як правило, здійснюють контролюючі та управлінські функції. У той же час, як спеціалісти, так і універсали можуть як лише працювати над розширенням компетентності клієнта, або ще й забезпечувати супровід необхідних перетворень. Загалом успіх консалтингової діяльності полягає не у протиставленні цих категорій і виключній орієнтації на певний тип фахівця, а у вдалому комбінуванні їх навиків для досягнення оптимального ефекту» [12, с. 31].

Перспектива орієнтації на опанування аналітичними навиками з метою подальшої консалтингової діяльності є очевидною. Потреба у консалтингових послугах є стабільною і зростаючою, навіть для великих світових корпорацій вона стала необхідністю, оскільки консультанти є компетентними, досвідченими, об'єктивними та ефективними виконавцями. Перед працюючими, аналітично грамотними та творчими фахівцями відкриваються прекрасні можливості розвитку кар'єри, отримання цінного досвіду, досягнення добробуту та унікальна нагода для спілкування у високопрофесійному та високоінтелектуальному середовищі.

Ринкові умови господарювання висувають перед фахівцями підвищені вимоги, задоволення яких не можливе без оволодіння необхідним аналітичним апаратом. Здатність випускників вузів аналізувати і синтезувати інформацію, вміння здійснювати оцінку ситуації роботодавці відносять до найважливіших передумов успішної професійної діяльності. Про важливість аналітичних навичок свідчить і той факт, що згідно умов акредитації закладу вищої освіти базовими критеріями оцінки професійної підготовки студентів є володіння аналітичним апаратом, здатність оцінювати факти, прогнозувати події та аналітично обґрунтувати управлінські рішення [12, с.31].

Звичайно, у межах університетського курсу, яким би фундаментальним він не був, не можливо дати готові рецепти для вирішення всіх можливих ситуацій такого складного, різноманітного та динамічного економічного життя, однак, значно важливішим є намагання навчити вдумливо, критично оцінювати будь-яку ситуацію, спонукати до застосування творчого підходу для вирішення нестандартних ситуацій. Завдяки аналітичним дисциплінам у студентів не тільки розвивається логічне мислення, але й виникає нагода пов'язати і закріпити матеріал, з яким вони ознайомилися у межах інших курсів, побачити господарську діяльність цілісно, під новим для них кутом зору.

Присутність дисциплін аналітичного циклу є перевагою кожної освітньої програми підготовки фахівців з економіки, фінансів, управління, обліку і оподаткування, адже їхня конкурентоздатність прямо залежить від рівня аналітичної культури, володіння сучасним аналітичним інструментарієм.

Тому аналітичній підготовці студентів потрібно приділяти належну увагу, адже аналітиками

не народжуються, а стають; і якщо існує можливість якісно підготувати майбутніх фахівців, то її безумовно слід використати. Для цього при формуванні і перегляді навчальних планів необхідно узгодити значення дисциплін аналітичного циклу з їх місцем в учбовому процесі, а також впорядкувати перелік та змістовну частину дисциплін.

Як уже зазначалося, об'єктом бізнес-аналізу можуть бути різноманітні бізнес-процеси (ІТ-сфера, система управління, інноваційні процеси, інвестиційна, операційна, фінансова діяльність тощо), у тому числі й функціональна сфера обліку і оподаткування, як система, яка зазнає значних інновацій, як в частині її об'єктів, так і використовуюваного методичного інструментарію, організації та технології. Окрім того, історично склалося так, що у широкому розумінні як спеціальність у вітчизняній освіті і науці «Облік» традиційно базувався на «трьох китах» – це: власне облік, аналіз і аудит. Жодна з цих складових не є самодостатньою, вони пов'язані між собою, однак, кожна з них є доволі своєрідною і особливую. На нашу думку, універсальний обліковець з поглибленою аналітичною підготовкою має всі шанси бути успішним.

Освітньо-професійна програма підготовка магістрів «Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами» у межах спеціальності «Облік і оподаткування», яка започаткована у ЗУНУ, окрім дисциплін загальної підготовки зі спеціальності передбачає можливість вивчати такі унікальні предмети аналітичного спрямування, як: Аналітика бізнес-процесів; Аналітичний інструментарій управління інноваціями; Діагностика бізнес-процесів; Стратегічний аналіз; Інвестиційний аналіз; Інформаційні системи і технології в обліку, аналізі та аудиті; Консалтингова діяльність.

Випускники програми підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти зможуть обіймати посади бізнес-аналітика у компаніях з розробки та супроводу ІТ проєктів; аналітика бізнес-процесів і фінансового аналітика у великих компаніях та корпораціях, банках, інвестиційних фондах; аналітика фондового, фінансового, валютного та товарного ринків; менеджера з управління інноваційними проєктами; аналітика-експерта, аналітика-консультанта з економічних питань в консалтингових і аутсорсингових компаніях.

Висновки і перспективи.

Таким чином, за результатами дослідження з'ясовано, що ускладнення умов провадження бізнесу зумовлює необхідність застосування бізнес-аналітики як комплексного і повсякчасного моніторингу, оцінки та діагностування функціонування його процесів, а також здійснення змін за результатами бізнес-аналізу задля забезпечення життєздатності та розвитку. Це передбачає новий концептуальний підхід як у обробці інформації, так і в цілях та особливостях проведення такого аналізу. Зазначене підвищить дієвість аналізу та дозволить організаціям перетворити аналітичну роботу на невід'ємну складову успішного ведення бізнесу. Визначено ключові параметри професійної компетенції бізнес-аналітика. Сформульовано завдання освітньої програми з підготовки бізнес-аналітика щодо формування та інтегрування належних освітніх компетентностей та одержання прикладних результатів навчання. Об'єктивно наявні належні передумови для подальшого розвитку бізнес-аналітики як нового перспективного концепту аналітичної роботи в організації, напрямку у науці та освітній діяльності з підготовки фахівців у цій царині. А тому вкрай важливими є подальші напрацювання – нові наукові підходи, розробки з певних напрямків і видів бізнес-аналітики, удосконалення методичного інструментарію аналізу, пропозиції щодо удосконалення змісту, методики та організації процесу підготовки фахівців тощо.

Список використаних джерел

1. Аналіз. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7> (дата звернення 10.04.2022).
2. Аналітика. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення 10.04.2022).
3. Бізнес-аналітик. Work.ua. URL: <https://www.work.ua/career-guide/business-analyst/> (дата звернення

13.04.2022).

4. Бізнес-аналітика: чим вона корисна підприємцям. URL: <https://info.nic.ua/uk/blog-uk/business-analytics-2/> (дата звернення 13.04.2022).

5. Бруханський Р. Ф., Пуцентейло П. Р. Формування системи професійної підготовки бухгалтера-аналітика. Інноваційна економіка. 2016. № 5-6 (63). С. 187–198.

6. Гафіяк А. М. IT-технології та бізнес-аналітика. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 15. С. 933-937. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/143.pdf (дата звернення 13.04.2022).

7. Гобов Д. А. Сучасне розуміння бізнес-аналізу та його складових в IT-проектах. URL: https://www.researchgate.net/publication/346106407_Sucasne_rozuminna_biznes-analizu_ta_jogo_skladovih_v_IT-proektah (дата звернення 13.04.2022).

8. Дмитришин Б. В., Боровий М. В. Бізнес-аналітика та її роль в управлінні конкурентоспроможністю підприємства. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2020. Вип. 5 (38). С. 214 – 220.

9. Кухар А. Бизнес-аналитика в Украине: нам нужно время. URL: https://ko.com.ua/biznes-analitika_v_ukraine_nam_nuzhno_vremya_35700 (дата звернення 22.04.2022).

10. Остервальдер О., Пінье І. Побудова бізнес-моделей. Настільна книга стратега і новатора. Київ: Альпіна Паблішер Україна. 2020. 288 с.

11. Сидорова А. В., Біленко Д. В., Буркіна Н. В. Бізнес-аналітика: навчально-методичний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. 104 с.

12. Спільник і. В., Гаврилюк-Єнсен л. В. Консалтингова діяльність як форма організації аналітичної роботи. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. Тернопіль, Економічна думка 2007. Випуск 1 (17). С. 28-33.

13. Спільник і. В., Гаврилюк-Єнсен л. В. Складові фаховості у консультаційній діяльності. Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. Тернопіль, Економічна думка, 2010. Випуск 5, С. 30-33.

14. Спільник І. В., Загородна О. М., Ярошук О. В. Консультаційна діяльність: актуальність, особливості та перспективи розвитку. Економічний аналіз. Тернопіль, 2018. Том 28. № 3. С. 192-198.

15. Чернышева Ю. Г. Новая концепция аналитики в организации – бизнес-анализ. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/novaya-kontseptsiya-analitiki-v-organizatsii-biznes-analiz> (дата звернення 20.04.2022).

16. Чкан А. С., Гостева Ю. А. Сутність аналітичної роботи та інструменти бізнес-аналітики в управлінській діяльності. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 3 (03). 2016. С. 155-158.

17. Шалахін А. Методы бизнес-анализа. URL: <https://habrahabr.ru/post/124164/> (дата звернення 13.04.2022).

18. Шалахін О. Стан розвитку бізнес-аналізу в Україні. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/306> (дата звернення 13.04.2022).

19. Яремко З. М. Модель бізнес-аналітики підприємства в контексті стратегічного управління. Інноваційна економіка. 2013. № 3. С. 328-333. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_3_76 (дата звернення 14.04.2022).

20. Analytic. Merriam Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/analytic>.

21. Business analysis. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Business_analysis.

22. Business Intelligence vs. Business Analytics: What's The Difference? URL:

<https://www.tableau.com/learn/articles/business-intelligence/bi-business-analytics>.

23. Carkenord B. Seven Steps to Mastering Business Analysis. J. Ross Publishing. First edition. 2008. 384 p.

24. Gartner: IT Definitions and Glossary. URL: <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary>. (дата звернення 22.04.2022 p.)

25. Global Standards of the Business Analysis Profession. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK® Guide) URL: <https://www.iiba.org/career-resources/a-business-analysis-professionals-foundation-for-success/babok/>. (дата звернення 22.04.2022 p.)

26. Lutkevich B. What is business analytics? URL: <https://www.techtarget.com/searchbusinessanalytics/definition/business-analytics-BA>. (дата звернення 22.04.2022 p)

27. Microsoft. PowerBI. URL: <https://powerbi.microsoft.com/ru-ru/what-is-business-intelligence/> (дата звернення 22.04.2022 p)

28. Paul D., Yeates D., Cadle J., Business Analysis. 2nd Edition. 2010. URL: <https://repository.unikom.ac.id/48164/1/BCS.Business.Analysis.2nd.Edition.1906124612.pdf> (дата звернення

13.04.2022)

29. Pratt M., White S. What is a business analyst? A key role for business-IT efficiency. URL: <https://www.cio.com/article/276798/project-management-what-do-business-analysts-actually-do-for-software-implementation-projects.html/> (дата звернення 22.04.2022 р)

30. Terra J. What is a Business Analysis and What does a Business Analyst Do? URL: <https://www.simplilearn.com/what-is-a-business-analyst-article> (08.04.2022)

Статтю отримано: 25.04.2022 / Рецензування 07.06.2022 / Прийнято до друку: 30.06.2022

Ruslan Brukhansky

Doctor of Economics, Professor, Head of the
Department of Business Analytics and Innovative Engineering
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

E-mail: r.brukhanskyi@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9360-1109

Iryna Spilnyk

PhD (in Economics), Associate Professor of the
Department of Business Analytics and Innovative Engineering
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

E-mail: ispilnyk@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-8825-3584

BUSINESS ANALITICS vs. BUSINESS ANALYSIS: CURRENT DISCOURSE, PROFESSIONAL COMPETENCE MODEL OF THE INITIATOR OF POSITIVE CHANGE

Abstract

Introduction. The need to solve a wide range of problems through analysis has led to a demand for analysts, who are called agents or initiators of change. Given that today in the competitive labour market the position of business analyst is one of the most prestigious and well-paid, to business analytics as an activity, to this rapidly evolving field of knowledge, as well as to the relevant educational product there is a natural interest. Accordingly, the essence of the concept of "business analyst" in its various interpretations and aspects, determining the key parameters of the model of professional competence of business analysts, as well as solving problems of their formation and integration in the relevant educational and professional training program of higher education are becoming relevant consideration.

Methods. The authors used the dialectical method of cognition and general scientific techniques and principles of complex research, which provide empirical, theoretical, cognitive and general logical methods. The specified methodical tools are used: observation, comparison, description, generalization for consideration of essence and disclosure of some directions of business analytics; system approach and modelling for identification and systematization of key parameters of professional competence for business analyst; analysis, synthesis and logical approach to solving problems of their formation and integration in the process of educational activities.

Results. It is concluded that the complexity of the external environment and internal business processes of the enterprise necessitate the use of business intelligence as a system of integrated and continuous monitoring, evaluation and diagnosis of business operations, as well as changes through business analysis to solve problems or use existing opportunities ensuring viability and business development. This implies a new conceptual approach both in the processing of information and in the purposes and features of such analysis. This will increase the effectiveness of the analysis and allow the organization to turn analytical work into an integral part of successful business. The key parameters of the business analyst' professional competence model are determined. The tasks of the educational program for training business analysts on the formation and integration of appropriate educational competencies and obtaining applied learning outcomes are formulated.

Discussion. Under these circumstances, there are appropriate prerequisites for the further development of business intelligence as a new promising concept of analytical work in the organization, direction in science and educational

activities for the training of specialists in this field. Therefore, further developments are extremely important - new scientific approaches, developments in certain areas and types of business analytics, improvement of methodological tools of analysis, suggestions for improving the content, methods and organization of the training process and more.

Keywords: business analytics, business intelligence, business analysis, business analyst, analytics, analysis, analytical activity, consulting, professional competencies, accounting, university training of an analyst-consultant.

References

1. Analiz. Wikipediya. Vil'na entsyklopediya. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7>. (accessed 10 June 2022).
2. Analitika. Wikipediya. Vil'na entsyklopediya. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>.
3. Biznes-analyt. Work.ua. URL: <https://www.work.ua/career-guide/business-analyst/>.
4. Biznes-analytika: chym vona korysna pidpryyemstvam ? URL: <https://info.nic.ua/uk/blog-uk/business-analytics-2/>.
5. Brukhans'kyy R. F., Putsenteylo P. R. (2016) Formuvannya systemy profesiyanoi pidhotovky bukhhaltera-analytika. *Innovatsiyna ekonomika*, № 5-6 (63). Pp. 187–198. [In Ukrainian].
6. Hafiyak A. M. (2018) IT-tehnolohiyi ta biznes-analytika. *Ekonomika i suspil'stvo*. Vyp 15. Pp. 933-937. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/143.pdf.
7. Hobov D. A. Suchasne rozumynnya biznes-analizu ta yoho skladovyykh v IT-proektakh. URL: https://www.researchgate.net/publication/346106407_Suchasne_rozumynna_biznes-analizu_ta_jogo_skladovih_v_IT-proektakh.
8. Dmytryshyn B. V., Borovy M. V. (2020) Biznes-analytika ta yiyi rol' v upravlinni konkurentospromozhnisty pidpryyemstva. *Tsentral'noukrayyns'kyy naukovyy visnyk. Ekonomichni nauky*, Vyp. 5 (38). Pp. 214 – 220. [In Ukrainian].
9. Kukhar A. Byznes-analytika v Ukrainy: nam nuzhno vremena. URL: https://ko.com.ua/biznes-analitika_v_ukraine_nam_nuzhno_vremya_35700.
10. Osterval'der O., Pin'ye I. (2020) Pobudova biznes-modeley. *Nastil'na knyha strateha i novatora*. Kyiv: Al'pina Pablisher Ukrainy. 2020. 288 p. [In Ukrainian].
11. Sydorova A. V., Bilenko D. V., Burkina N. V. (2019) Biznes-analytika: navchal'no-metodychnyy posibnyk. Vinnytsya: DonNU imeni Vasylya Stusa. 104 p. [In Ukrainian].
12. Spil'nyk I. V., Havrylyuk-Yensen L. V. (2007) Konsal'tynhova diyal'nist' yak forma orhanizatsiyi analitichnoyi roboty. *Zbirnyk naukovykh prats' kafedry ekonomichnoho analizu TNEU. Ternopil', Ekonomichna dumka*. Vypusk 1 (17). Pp. 28-33. [In Ukrainian].
13. Spil'nyk I. V., Havrylyuk-Yensen L. V. (2010) Skladovi fakhovosti u konsul'tatsiyiniy diyal'nosti. *Ekonomichnyy analiz. Zbirnyk naukovykh prats' kafedry ekonomichnoho analizu TNEU. Ternopil', Ekonomichna dumka*. Vypusk 5, Pp. 30-33. [In Ukrainian].
14. Spil'nyk I. V., Zahorodna O. M., Yaroshchuk O. V. (2018) Konsul'tatsiyna diyal'nist': aktual'nist', osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomichnyy analiz. Ternopil', Tom 28. № 3*. Pp. 192-198. [In Ukrainian].
15. Chernysheva YU. H. Novaya kontseptsyya analytyky v orhanyzatsyy – byznes-analyz. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/novaya-kontseptsiya-analitiki-v-organizatsii-biznes-analiz>.
16. Chkan A.S., Hosteva YU. A. Sutnist' analitichnoyi roboty ta instrumenty biznes-analytyky v upravlins'kyy diyal'nosti. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*. Vypusk 3 (03) 2016. Pp. 155-158. [In Ukrainian].
17. Shalakhin A. Metody byznes-analyza. URL: <https://habrahabr.ru/post/124164/>
18. Shalakhin O. Stan rozvytku biznes-analizu v Ukraini. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/306>.
19. Yaremko Z. M. Model' biznes-analytyky pidpryyemstva v konteksti stratehichnoho upravlinnya. *Innovatsiyna ekonomika*. 2013. № 3. Pp. 328-333. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_3_76.
20. Analytic. Merriam Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/analytic>.
21. Business analysis. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Business_analysis.
22. Business Intelligence vs. Business Analytics: What's The Difference? URL: <https://www.tableau.com/learn/articles/business-intelligence/bi-business-analytics>.
23. Carkenord B. Seven Steps to Mastering Business Analysis. (2008) J. Ross Publishing. First edition. 384 p.
24. Gartner: IT Definitions and Glossary. URL: <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary>
25. Global Standards of the Business Analysis Profession. *A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK® Guide)* URL: <https://www.iiba.org/career-resources/a-business-analysis-professionals->

[foundation-for-success/babok/](#).

26. Lutkevich B. What is business analytics? URL:
<https://www.techtarget.com/searchbusinessanalytics/definition/business-analytics-BA>.

27. Microsoft. PowerBI. URL: <https://powerbi.microsoft.com/ru-ru/what-is-business-intelligence/>

28. Paul D., Yeates D., Cadle J., Business Analysis. 2nd Edition. 2010. URL:
<https://repository.unikom.ac.id/48164/1/BCS.Business.Analysis.2nd.Edition.1906124612.pdf>

29. Pratt M., White S. What is a business analyst? A key role for business-IT efficiency. URL:
<https://www.cio.com/article/276798/project-management-what-do-business-analysts-actually-do-for-software-implementation-projects.html/>

30. Terra J. What is a Business Analysis and What does a Business Analyst Do? URL:
<https://www.simplilearn.com/what-is-a-business-analyst-article>

Received: 04.25.2022 / Review 06.07.2022 / Accepted 06.30.2022

